

Asia: VN/36258/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kansaneläkelaitos (myöhemmin Kela) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Kelaa on kuultu muutosehdotusten valmisteluvaiheessa, mutta se haluaa esittää ehdotettuihin muutoksiin joitain toimeenpanoa selkeyttäviä ja täsmentäviä ehdotuksia vielä lausuntokierroksen aikana.

Kela kannattaa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annettuun lakiin (566/2005, kuntoutuslaki) ehdotettuja, nuoren ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytysten tarkennuksia. Ehdotettujen tarkennusten myötä nuoren ammatillinen kuntoutus säilyisi Kelan kuntoutusvalikoimassa sen lakkauttamisen sijaan. Myöntämisedellytyksiin tehtävät tarkennukset selkeyttäisivät nuoren ammatillisen kuntoutuksen kohderyhmää, tarkoitusta ja nuoren kanssa toimivien tahojen välistä vastuunjakoja. Myöntämisedellytysten tarkentaminen lakiin myös turvaisi nuorten kuntoutushakemusten yhdenvertaista käsittelyä. Nuorten ohjautuminen heille ajankohtaisiin ja tarkoituksenmukaisiin palveluihin edellyttää jatkuvaa yhteistyötä Kelan, hyvinvointialueiden, oppilaitosten ja muiden nuorille palveluja tarjoavien välillä.

Nuotti-valmennuksen ajalta ei jatkossa pääsääntöisesti syntyisi kuntoutusrahaoikeutta. Kuntoutusrahaoikeuden poistuminen saattaisi heikentää osan nuorista motivaatiota hakeutua, osallistua ja sitoutua Nuotti-valmennukseen. Kuntoutusrahaoikeus on turvannut toimeentulon kuntoutuksen ajalta, joka on mahdollistanut nuoren keskittymisen kuntoutumiseen.

Lisäksi ehdotetaan, että nuoren ammatillisen kuntoutuksen odotus- ja väliajalta voitaisiin jatkossa maksaa kuntoutusrahaa lähtökohtaisesti enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden.

Sääntely yhdenmukaistaisi ja yksinkertaistaisi odotus- ja väliajan kuntoutusrahaa koskevaa sääntelyä. Kela voisi samaan tapaan kuin muun ammatillisen kuntoutuksen ajalta kuitenkin myöntää odotus- ja väliajan kuntoutusrahaa enimmäisajan ylittävältä ajalta, mikäli se on toimeentulon turvaamisen ja kuntoutuksen etenemisen kannalta erityisestä syystä perusteltua. Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi, kun enimmäisajan ylittyminen ei johdu kuntoutujasta itsestään ja kuntoutuja voisi muuten joutua pelkän toimeentulotuen varaan

Kela pitää kuntoutuslakiin ehdotettuja nuoren kuntoutusrahaa koskevia muutoksia perusteltuina. Nuoren kuntoutusrahaa myönnettäisiin jatkossa odotus- ja väliajalta tarveharkinnan perusteella ja lisäksi samanaikaiset palkka- ja yrittäjätulot sovitettaisiin tuloajan ylittävältä osalta yhteen nuoren kuntoutusrahan kanssa. Ehdotetut muutokset tarkoittaisivat, että etuusjakson aikaista työskentelyä ja tuloja seurattaisiin samaan tapaan kuin ammatillisena kuntoutuksena järjestetyn koulutuksen perusteella maksettavan kuntoutusrahan ajalta. Muutokset yhdenmukaistaisivat kuntoutusrahaa koulutuksen ajalta saavien henkilöiden asemaa sekä yksinkertaistivat kuntoutusrahaa koskevaa sääntelyä. Etuusjaksojen aikaisen työskentelyn ja tulojen tarkempi seuranta kuitenkin lisäisi Kelassa tehtävää työtä.

Nuoren kuntoutusrahan odotus- ja väliaikoja koskevaan tarveharkintaa liittyen Kela tekee kuitenkin seuraavan huomion. Ehdotetun 24 §:n 1 momentin 1 virke kuuluu seuraavasti: ”Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta (odotusaika) sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta (väliaika), jos se on tarpeen 6 tai 7 a §:ssä tarkoitettun ammatillisen kuntoutuksen tai 20 §:ssä tarkoitettuun nuoren kuntoutusrahan oikeuttavan kuntoutuksen etenemisen sekä kuntoutujan toimeentulon turvaamiseksi.” Nuoren kuntoutusrahan myöntäminen ei perustu samalla tavalla kuntoutuspäätökseen kuin ammatillisen kuntoutuksen ajalta myönnettävä kuntoutusraha. Nuoren kuntoutusrahan odotusaikana voidaan nykyisen lainsäädännön valossa pitää sitä aikaa, jolloin nuori on tosiasiaassa odottanut nuoren kuntoutusrahan oikeuttavan kuntoutuksen alkamista. Tämän vuoksi ehdotetun 24 §:n sanamuotoa on syytä korjata niin, että se ottaisi huomioon, ettei nuoren kuntoutusraha perustu kuntoutuspäätökseen ja niin, ettei se ajallisesti rajoittaisi nuoren kuntoutusrahan saajien oikeutta odotusajan kuntoutusrahan nykyisestä.

Kuntoutusrahasta tulisi jatkossa opintotukeen estävä etuus. Kela kannattaa muutosta, koska ei ole perusteltua maksaa samanaikaisesti useaa eri toimeentulon turvaamiseen tarkoitettua etuutta. On kuitenkin syytä huomata, että työeläkelakien mukainen kuntoutusraha olisi jatkossakin opintotuessa estävä etuus ainoastaan saman koulutuksen ajalta maksettaessa. Kelan näkemyksen mukaan työeläkelakien mukaisen kuntoutusrahan pitäisi selkeyden vuoksi olla kaikissa tilanteissa estävä etuus erityisesti sen vuoksi, että Kelan tietojen mukaan tilanteita, joissa asiakas olisi saanut opintotukea ja työeläkelakien mukaista kuntoutusrahaa muun kuin saman koulutuksen ajalta ei todellisuudessa ole edes ollut. Koska opintotuki tarkistetaan sen kuukauden alusta lukien, jonka aikana uusi olosuhde kestää ensimmäisen kerran vähintään 18 päivää (opintotukilaki 25 § 5 momentti), on perusteltua ehdotetulla tavalla säätää opintoraha kuntoutusrahasta vähennettäväksi etuudeksi. Näin päällekkäisyydet poistuisivat myös lyhyempikestoisten kuntoutusten osalta. Päällekkäisyyksien poistuminen heikentäisi opintotukeen oikeutetun asiakkaan kuntoutuksen ajalta saamaa toimeentuloa ja siten sillä voisi olla välillisesti vaikutusta kuntoutukseen osallistumiseen.

Toisaalta kuntoutusraha olisi ehdotettujen muutostenkin jälkeen pelkkää opintorahaa suurempi etuus.

Kela pitää perusteltuna, ettei jatkossa kuntoutusrahaa voisi saada pelkän oppisopimuksen perusteella. Säännös on jäänyt tarpeettomaksi, kun oppisopimuskoulutukseen on voitu antaa ammatillisen kuntoutuksen koulutuspäätös, jonka perusteella kuntoutusrahaa voi saada. Käytännössä Kela on jo nyt ohjannut kuntoutusrahaa oppisopimuksen perusteella hakevia hakemaan ensin ammatillisen kuntoutuksen päätöksen, eikä tällä hetkellä ole yhtään etuudensaajaa, joka saisi oppisopimuksen perusteella (kuntoutuslaki 19 § 2 momentti) kuntoutusrahaa.

Kela pystyy toimeenpanemaan ehdotetut lakimuutokset luonnoksessa esitetyssä aikataulussa ja ehdotettujen lakimuutosten voimaantulo- ja siirtymäsäännökset ovat toimeenpanon kannalta tarkoituksenmukaisia.

Heli Hänninen

yksikön päällikön sijainen

Mikko Toivanen

osaamiskeskuksen päällikkö

Hänninen Heli
Kansaneläkelaitos

Kortelainen Tommi
Kansaneläkelaitos - Etuuskien ja palvelujen suunnitteluyksikkö